

Un poder conservador

JOAN FRANCESC
MIRA

L'experiència infeliç de tot un any de la vida política espanyola fa que l'observador amb una certa experiència es dedique sovint a reflexions amb resultats. En primer lloc, constata que els plans per la decadència del pensament tradicional d'esquerra (i de les seues aplicacions polítiques) ja són gairebé crònics, entre nosaltres i arreu d'Europa. Com si la falta d'idees noves per fer front a reptes nous fóra un mal sense cura: vull dir d'idees aplicables, no de fantasies de retòrica buida. Com si el mal humor i la indiferència creixent del bon poble que acudeix a votar fóra una epidèmia inexplicable. En qualsevol cas, l'observador té la impressió que, els darrers anys o les darreres dècades, el bon poble ha estat habitualment menyspreat de totes les maneres i per tots els partits: tots, elits intel·lectuals i dirigents polítics, sobretot si són d'esquerra, pensen que saben més que la gent del carrer. Mal assumpte, si l'observació és certa, i mal assumpte si no ho és. Perquè la dreta no elabora ni projecta models (repeteix els antics, posats al dia), però l'esquerra sí. I de projectes per un "nou model" de societat, d'economia o de manera de viure, n'hi ha en circulació tants com vulgueu. Ningú, però, no pensa si això ho entén realment el ciutadà normal, el "poble", allò que abans en deien "les masses". O si a les masses s'ocupa d'avaluar els models nous i "alternatius" com a ideologia, o no veuen ni senten els seus resultats pràctics i tangibles. Perquè la realitat és que, tant per als dirigents polítics com per als sindicats, com per als ciutadans en general, l'única perspectiva consisteix, no a implantar cap

nou "model de societat" (qualsevol cosa que això signifiqui), sinó a conservar fins on siga possible aquest "Estat providència" que els països europeus van construir a poc a poc després de la II Guerra Mundial, al llarg de quaranta o cinquanta anys de prosperitat creixent. Si abans l'esquerra volia canviar i capgirar la societat –i fins i tot fer alguna revolució–, ara, de fet, aspira a preservar-la tal com és: tal com és en tant que "societat del benestar" més o menys assegurada i confortable. La cosa és tan curiosa, que ara és la dreta (i sobretot la dreta més radical, la de Berlusconi, Marine Le Pen o Trump) la que es presenta com a innovadora i decidida a fer canvis radicals, i l'esquerra la que apareix conservadora: conservadora de drets i d'avantatges que, una vegada adquirits, es consideren irrenunciables per sempre, tant si el món ha canviat com si no, tant si ha prou recursos per pagar-los com si no. I quan no hi ha prou diners per pagar, i l'esquerra governa, resulta que de grat o per força ha de fer –almenys en economia– allò mateix que predica la dreta. Recordem l'inefable Zapatero.

Vist això, l'observador torna a la lectura d'Alexis de Tocqueville i a *De la démocratie en Amérique*, del 1835, font inexhaurible d'idees i pou de clarividència. És un misteri com va poder aquell jove francès, més aviat conservador, projectar cap a un futur possible tantes reflexions que mai no han estat superades. Aquestes, per exemple, d'un dels darrers capítols, on Tocqueville es proposa dibuixar els trets sota els quals el despotisme pot aparèixer al món. No pensava en els trets antics, que són sempre els mateixos, pensava en una forma nova de poder, amable, subtil i penetrant. La primera condició és l'existència d'una multitud innumerable de persones, totes semblants, "*qui tournent sans repos pour se procurer de petits et vulgaires plaisirs*", amb els quals s'atipen i s'omplen la vida. En aquesta multitud cada individu, vivint per a ell mateix, és estrany al destí dels altres. Quant a la resta de conciutadans, els està a prop però no els veu, els toca però no els sent. Sobre aquesta massa d'individus, dedicats als "petits i vulgars plaers" i als interessos immediats (ara seria també el poder dels "mercats", de la publicitat, del consum permanent sense seny, de les mal anomenades xarxes socials...), hi ha "un poder immens i tutelar que s'encarrega d'assegurar la seua gratificació i el seu plaer, i de vetlar pel seu destí". És un poder difús, provident, i amable, que aconsegueix mantindre'ns en una infantesa perpètua. A aquest poder li agrada que la gent ho passe bé, a condició que no pensen més que a passar-ho bé. Aquest poder, que no és només el poder de l'Estat, esdevé l'agent i l'àrbitre del benestar de la gent, procura la seua seguretat, preveu i satisfà les seues necessitats, facilita els seus plaers, combina i promou els seus consensos bàsics. I, finalment, els estalvia la preocupació de pensar i la molèstia i la incomoditat de viure. "No trenca les voluntats, però les amolleix, les apaga, les insensibilitza". Aquest poder, que és el més eficaç de tots, no és un poder "d'esquerra", és un poder profundament conservador. Ja ho era en temps de Tocqueville, i ho és, i més encara, prop de dos-cents anys després.

«SOBRE AQUESTA MASSA D'INDIVIDUS, DEDICATS ALS "PETITS I VULGARS PLAERS" I ALS INTERESSOS IMMEDIATS, [...] HI HA "UN PODER IMMENS I TUTELAR QUE S'ENCARREGA D'ASSEGURAR LA SEUA GRATIFICACIÓ I EL SEU PLAER, I DE VETLAR PEL SEU DESTÍ"»